

УДК 37.091.313:81'243

ЗМІСТ ТА СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Волошанська І.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

У статті розкрито зміст та специфіку застосування методу проектів при вивченні іноземної мови. Доведено, що застосування проектних завдань сприяють вивченню мови та розвивають індивідуальні особливості учнів та студентів. Подано класифікацію проектною методики: груповий проект, міні дослідження, проект, що базується на використанні літератури. Розкрито зміст інформаційних, дослідницьких, ігрових, творчих та практичних проектів. Проаналізовано завдання, схеми та етапи проведення проекту для вивчення іноземної мови. Виявлено сприятливі для виконання проектних завдань психологічні умови. Наведено критерії для оцінювання проектних завдань. Вказано на можливості ефективного застосування проектною методики на заняттях іноземної мови.

Ключові слова: метод проектів, іноземна мова, навчання, завдання, етапи, учень, вчитель.

Постановка проблеми. Проблема застосування методу проектів є надзвичайно актуальною з огляду на мету освітнього процесу, що передбачає виховання вільної, самостійної, всебічно розвиненої особистості. Проектний метод допомагає застосовувати знання з різних предметів, робити власні висновки, розвивати власні ідеї та отримувати практичні навички. До його використання звертаються вчителі різних предметів, але особливо актуальним є виконання проектних завдань на уроках іноземної мови.

Моделювання життєвих ситуацій, виконання завдань, пошук інформації стимулюють розвиток творчих здібностей учнів та студентів, сприяють мимовільному запам'ятовуванню лексичного та граматичного матеріалу. Проектний метод дає змогу проявити себе, свою індивідуальність за допомогою використання іноземної мови. Пошукова робота та вирішення завдань сприяє індивідуальній роботі, роботі у співпраці, розвиває вольові якості, готує до подолання труднощів, перетворюючи іноземну мову на засіб самовираження та комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі проектною методики на заняттях іноземної мови присвячено праці Н. Абишевої, В. Александрова, Н. Бориско, Т. Душеїної, С. Естера В. Кілпатріка, Н. Кондратової, О. Моїсєєвої,

І. Олійника, О. Пата, Є. Полата, Р. Райба, З. Ступчик, Г. Томаса, Д. Фред-Бута, С. Хейнса, С. Щербині та ін. Ці науковці та педагоги займалися вивченням особливостей методу проектів, розробленням вправ та методичних моделей проектного навчання. Залишається мало досліджень, присвячених перевагам використання проектних завдань та питанню підвищення мотивації до вивчення іноземних мов з їх застосуванням.

Метою статті є розкрити зміст та специфіку методу проектів, вказати на можливості їх успішного застосування учнями та студентами при вивченні іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Англійські фахівці з методики викладання іноземних мов Т. Блур і М.Дж. Сент-Джон виокремлюють три основні види проектів: груповий проект (проводиться усією групою, однак кожен студент вивчає певний аспект обраної теми), міні дослідження (полягає в проведенні індивідуального соціологічного опитування з використанням анкетування та інтерв'ю), проект, що базується на використанні літератури та роботи над нею (це читання на вибір теми та індивідуальна робота над нею).

Вважаємо, що ці види проектів максимально розвивають творчість особистості, її можливості для саморозвитку, самореалізації, для виявлення власних ідей. Звісно, така методика при

вивченні іноземної мови буде ефективною, якщо мовні ситуації, в яких проекти презентуються, будуть максимально наближеними до реальних умов спілкування. Важливою умовою є самостійність учнів чи студентів при виконанні завдань, однак у них повинні бути сформовані необхідні лексичні та граматичні навички для виконання певних цілей. Завдання повинні бути послідовними, відповідати темі та меті проекту. Метод проектів можна застосувати як в класній, так і в позаурочній роботі. Для успішної організації позакласних проектів важливим фактором є мотивація учнів, заохочення і т. д.

Отже, метод проектів – це система навчання, гнучка модель організації навчального процесу, зорієнтована на творчу самореалізацію особистості, розвиток її можливостей у процесі створення нового продукту учнем під контролем вчителя [4, с. 225]. Проектні завдання сприяють індивідуалізації при вивченні іноземної мови, удосконалюють навички культури міжособистісного спілкування та співпраці, дають можливість учням та студентам самостійно організовувати та контролювати процес навчання, вільно виражати свої власні думки, почуття, брати відповідальність за виконану роботу та досягнення у навчанні. Учні мають змогу самостійно обирати джерела інформації та літературу, вирішувати, яким способом презентувати опрацьований матеріал.

Вчені виокремлюють різні проектні дослідження: теоретичні дослідження; відео-екскурсійні навчальні дослідження; вільні та керовані діалоги (так звані Аристотелівські та Сократівські бесіди); евристичні бесіди; захисти науково-дослідницьких робіт, наукові звіти (виступи, доповіді, статті, реферати, конференції, круглі столи).

Вважаємо доцільним для використання на заняттях іноземної мови проекти, запропоновані у праці О. Цимбала: інформаційні (учні вивчають, аналізують та використовують у проектах інформацію), дослідницькі (виділяють завдання, проблему дослідження, його мету та методи їх розв'язання), ігрові (учні чи студенти виконують ролі у певних комунікативних ситуаціях), творчі (створення есе, вірша, написання казки чи оповідання, малювання малюнку з описом), практичні (створення газети, Web-сторінки, оформлений стенду) [7, с. 21-23].

Важливе місце у навчанні займає психологічний клімат. Актуальність цієї проблема висвітлено у наших працях [2; 3] та у працях інших вчених, серед них виокремимо В. Александрою, С. Хейнса, Д. Фред-Бута. Адже лише у вільному спілкуванні народжується вільна, свідомо та розвинена особистість.

Проаналізувавши праці вчених, ми можемо стверджувати, що однією з найважливіших умов успішного уроку з іноземної мови є атмосфера спілкування між учнями чи студентами, а також те, як вони себе почувають, спілкуючись з наставником. Під час спілкування відбувається не лише розповідь чогось, а висловлення думки, ставлення до предмета спілкування. За таких умов формуються добре ставлення до світу та оточуючих. Заняття та завдання повинні мати розвиваючу, виховну та пізнавальну мету. Послідовність та посильність виконання завдань є однією з найважливіших умов, адже учень повинен

відчувати свою здатність виконувати завдання самостійно та самонавчатись. На заняттях варто залучати різні види навчання, чим більше організм чує бере участь у запам'ятовуванні, тим краще. Особливість уроку іноземної мови полягає ще й в тому, що це не окрема самостійна одиниця навчального процесу, а складова інших занять. Тому треба складати такий тематичний план, в якому буде відображено інші заняття. І основне, на нашу думку, заняття треба планувати так, щоб учень чи студент був активним, діяв самостійно і проявляв свою творчість.

Цілями використання методу проектів на уроках іноземної мови є показати вміння учнів чи студентів використовувати на практиці свій дослідницький досвід, проявляти зацікавленість до дослідженої теми, збагачувати знання про неї, виявляти рівень володіння англійською мовою, вдосконалювати рівень освіченості та розвитку [5, с. 15].

Готуючись до заняття з іноземної мови за проектною методикою, керівник повинен користуватись певною схемою. З. Ступчик виділяє такі етапи:

- підготовка до проекту (ретельне вивчення індивідуальних здібностей, інтересів кожного учня; вибір теми проекту, формулювання проблеми);
- організація учасників проекту (формування груп учнів);
- виконання проекту (пошук нової додаткової інформації, її обговорення та документування);
- презентація проекту (захист власного проекту, виступ перед іншими учнями);
- підведення підсумків проектною роботи [6, с. 44].

Увага до проблематики проектного навчання знайшла відображення у працях С. Щербина [8]. Автор, проаналізувавши роботи таких відомих англійських вчених, як Д. Фред-Бута [9], С. Хейнса [10] та інших зазначає, що проектна робота розглядає результат як невід'ємну частину процесу через його корисність. Тобто проект впливає на оцінку навколишнього світу та самооцінку студентів, а також пропонує подальші шляхи і теми для обговорення і вивчення [9, с. 46].

С. Щербина виділяє три етапи проектного навчання [8]. У першому етапі виділяють основне питання та обговорюють можливі варіанти вирішення. Студенти та викладач обговорюють зміст і межі проекту, роблять припущення стосовно мовних труднощів, які можуть виникнути в зв'язку з цим. Обговорюються можливі теми інтерв'ю, джерела одержання інформації (друковані видання, теле- і радіопередачі). Автор вказує, що варто приділяти увагу одержанню даних в усній і письмовій формі. Незалежно від джерела (енциклопедії, журнали, усні і письмові звіти) вся інформація повинна відноситися до змісту дослідження. Оскільки студенти ознайомлені з проблемою досліджуваного питання, виділення й обробка елементів тексту виконується ними самостійно з наступним обговоренням у групі.

Другим етапом, виділеним у роботі С. Щербина, є матеріали по темі, обговорення отриманих результатів. На цьому етапі студенти проводять інтерв'ю, здійснюють записи, збирають друкований і наочний матеріал. Учні та студенти комбі-

нуватимуть і використовуватимуть навички читання, письма, говоріння та аудіювання в умовах справжніх ситуацій. Під час даного етапу реалізуються деякі додаткові уміння: розпізнавання елементів мови (лексика, синтаксис), формулювання гіпотез про зміст повідомлення (прогнозування) та перевірка.

С. Щербина виділяє кілька видів роботи:

- групові завдання, спрямовані на збір матеріалів. Студенти можуть працювати індивідуально, у парах або групах, в аудиторії та за її межами. Завдання можуть включати проведення досліджень, інтерв'ю, пошук даних по темі;
- оформлення письмових матеріалів – анкет, карт, необхідних для збору даних;
- пред'явлення інформації – читання записів і пояснень, що стосується наочного матеріалу, дискусії;
- оформлення результатів проектної роботи з активним використанням дискусії, уточненням отриманих результатів.

Під час розробки проекту автор рекомендує користуватися принципом адекватності основних видів завдань, враховувати позитивний вплив різних видів мовленнєвої діяльності один на одного при вивченні іноземної мови.

На третьому етапі С. Щербина виділяє представлення отриманих результатів. Це може бути дискусія чи обговорення. Викладач коментує зроблений проект, студенти аналізують здійснену ними роботу, самостійно оцінюють отриманий результат. Основною частиною цього етапу є кінцева презентація. Це може бути усна презентація, газета, карта, відеозапис [8, с. 520-521].

Цікавою для використання проектною методикою на заняттях іноземної мови вважаємо працю В. Александрова. Значне місце у її роботі займають вправи пошукового та дослідницького характеру. Виокремимо декілька вправ, які можна з успіхом застосовувати для навчання іноземної мови: 1. Розкажіть про ... (уявіть при цьому, що ви а) оптиміст, б) скептик). 2. Прослухайте коротке оповідання і поясніть, чому... 3. Наведіть приклади з вашого життя, які доводять, що... 4. Придумайте логічне завершення оповідання (діалогу). 5. Виразіть бажання, намір, готовність здійснити дію. Вкажіть обставини, які заважають цьому. 6. Обсудіть факти, про які йдеться в... 7. Поясніть причину відмови від виконання доручення (від участі у змаганні, поїздки за місто). 8. Візьміть інтерв'ю у іноземця (очевидця подій, видатної особи) про події, що відбуваються (відбувалися, будуть відбуватися). 9. Проведіть уявну екскурсію для туристів, що приїхали з країни, мова якої вивчається, по різних музеях міста, країни. 10. Уявіть, що вас запрошено до... Доведіть свою згоду (відмову). 11. Сформулюйте поради, рекомендації тим, хто збирається в туристичний похід (на екскурсію, на канікули, у відпустку, до своїх родичів, друзів) [1].

С. Щербина критеріями для оцінювання проектних завдань вважає вибір учнями теми проекту, практичної спрямованості, значущості роботи, що виконувалася; аргументованість пропонованих рішень, підходів та висновків; виконання прийнятих етапів проектування, самостійності, завершеності; рівень творчості, оригінальності матеріального втілення і представлення проєк-

ту; якість оформлення; якість доповіді: повнота представлення роботи, аргументованість і переконливість; об'єм і глибина знань з теми, ерудиція; відповіді на питання: повнота, аргументованість. Однак дослідник С. Хейнс відзначає, що неможливо оцінити проектну роботу цілком об'єктивно [10]. Часто оцінювати потрібно зусилля, які учень чи студент витратив для виконання проектного завдання. Вчитель на кожному етапі роботи допомагає учням порадами чи консультаціями, йому варто занотовувати плюси та мінуси, зроблені учнями під час виконання проекту на цих етапах, і звернутися до цих записів під час його оцінювання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проектні завдання дають змогу учням та студентам проявити себе, свою індивідуальність за допомогою використання іноземної мови. Залучення до пошукової роботи та вирішення проектних завдань розвиває вольові якості, готовність до подолання труднощів, перетворюючи іноземну мову на засіб самовираження та комунікації.

У нашому дослідженні висвітлено різні види класифікацій методу проєктів. Проектні завдання можна класифікувати як груповий проєкт (проводиться усією групою, однак кожен студент вивчає певний аспект обраної теми), міні дослідження (полягає в проведенні індивідуального соціологічного опитування з використанням анкетування та інтерв'ю), проєкт, що базується на використанні літератури та роботи над нею. Представлено іншу класифікацію проектних завдань – інформаційні (учні вивчають, аналізують та використовують у проєктах інформацію), дослідницькі (виділяють завдання, проблему дослідження, його мету та методи їх розв'язання), ігрові (учні чи студенти виконання ролі у певних комунікативних ситуаціях), творчі (створення есе, вірша, написання казки чи оповідання, малювання малюнку з описом), практичні (створення газети, Web-сторінки, оформлений стенду). Виокремлено теоретичні та відео-екскурсійні проектні дослідження, вільні та керовані діалоги, евристичні бесіди, захисти науково-дослідницьких робіт, наукові звіти (виступи, доповіді, статті, реферати, конференції, круглі столи) тощо.

У статті проаналізовано психологічний клімат, необхідний для проведення проектних завдань. Однією з найважливіших умов успішного проведення уроку іноземної мови є атмосфера спілкування між учнями чи студентами, те, як вони себе почувають, спілкуючись з наставником, послідовність та посильність виконання завдань з метою відчутти здатність виконувати завдання самостійно.

У роботі проаналізовано завдання, схеми та етапи проведення проектних завдань іноземною мовою за проектною методикою. До необхідних етапів відносимо підготовку до проекту, організацію учасників проекту, виконання проекту, презентацію проекту, підведення підсумків проектної роботи.

У статті наведено критерії оцінювання проектних завдань та вказано на причини неможливості оцінити проектну роботу цілком об'єктивно.

Метод проєктів доцільно застосовувати на уроках іноземної мови зі студентами та учнями

будь якого рівня знань, віку і здібностей. Виконання проектних завдань сприяють вивченню іноземної мови та розвитку їх особистості. По-

дальшого дослідження потребує проблема застосування методу проектів на різних етапах вивчення іноземної мови.

Список літератури:

1. Александрова В.В. Креативна система навчання англійської мови / В.В. Александрова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. – 2008. – Т. 16, Вип. 14. – С. 8-14.
2. Волошанська І.В. Педагогічна майстерність викладача іноземної мови як необхідна умова для розвитку комунікативних здібностей та особистих якостей студента / І.В. Волошанська, Г.М. Кемінь // Zbior artykulow naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Pedagogika. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki» (30.05.2016 – 31.05.2016) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o o. «Diamond trading tour», 2016. – S. 62-69.
3. Волошанська І.В. Специфіка формування інтересу учнів до вивчення іноземної мови у процесі комунікації у позаурочній та позашкільній роботі / І.В. Волошанська, З.П. Хало // Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2013. – № 11(106). – С. 69-74.
4. Купрікова С.В. Шляхи реалізації проектного методу при навчанні іноземної мови / С.В. Купрікова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 4. – С. 223-230.
5. Скоцька Ю. Активізація пізнавальної діяльності учнів засобами проектного навчання / Ю. Скоцька // Іноземні мови у сучасній школі. – 2012. – № 6. – С. 14-17.
6. Ступчик З.Р. Метод проектів як засіб активізації творчої діяльності учнів на уроках англійської мови / З.Р. Ступчик // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти», 11 квітня 2014 року / Луцький національний технічний університет. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. – С. 43-46.
7. Цимбал О.М. Проектна технологія, критичне мислення і громадянська освіта в процесі вивчення англійської мови / О.М. Цимбал, О.В. Тягло, П.В. Цимбал // Початкова школа – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 109 с.
8. Щербина С.В. Застосування проектного методу у викладанні іноземної мови у вищому навчальному закладі / С.В. Щербина // Наукові записки: збірник наукових праць. Серія: Філологічні науки; мовознавство. – Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Вип. 128. – С. 519-522.
9. Fried-Booth D.L. Project Work / D.L. Fried-Booth. – Oxford University Press, 1990. – P. 13.
10. Haines S. Projects for the ELT Classroom / S. Haines. – Nelson, 1989. – P. 23-90.

Волошанская И.В.

Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко

СОДЕРЖАНИЕ И СПЕЦИФИКА ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДА ПРОЕКТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В статье раскрыто содержание и специфика применения метода проектов при изучении иностранного языка. Доказано, что применения проектных заданий способствуют изучению языка и развивают индивидуальные особенности учеников и студентов. Подана классификация проектной методики: групповой проект, мини исследование, проект, который базируется на использовании литературы. Раскрыто содержание информационных, исследовательских, игровых, творческих и практических проектов. Проанализировано задание, схемы и этапы проведения проектов для изучения иностранного языка. Выявлены благоприятные для выполнения проектных заданий психологические условия. Приведены критерии для оценивания проектных заданий. Указано на возможности эффективного применения проектной методики на занятиях иностранного языка.

Ключевые слова: метод проектов, иностранный язык, учеба, задание, этапы, ученик, учитель.

Voloshanska I.V.

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

CONTENTS AND SPECIFICITY OF PROJECT METHOD IN STUDYING FOREIGN LANGUAGES

Summary

The article deals with contents and specificity of project methods in studying foreign languages. It has been proven that project tasks contribute to studying foreign languages and develop pupil's personality. The author has classified project tasks into group projects, mini projects, projects that are based on the use of literature. The tasks, schemes and stages of project methods have been analysed in the article. Appropriate psychologic conditions for doing project tasks have been revealed here. The application of project methods for effective studying of foreign languages has been shown in the article.

Keywords: project method, foreign language, study, task, stages, pupil, teacher.